

เนื้อหา คำศัพท์ จำนวนภาษา และรูปแบบการนำเสนอ

ใน

ศิลาจารึกหลักที่ 38 (ศิลาจารึกกฎหมายลักษณะโจร) และพระไอยการลักฎา ในกฎหมายตรา 3 ดวง

อำนาจ ปัทมาสูข

ศิลาจารึกหลักที่ 38 (ศิลาจารึกกฎหมายลักษณะโจร) เป็นจารึกแผ่นหินชนวนสีเขียว รูปใบเสมา สูง 108 เซนติเมตร กว้าง 65 เซนติเมตร หนา 14 เซนติเมตร จารึกด้วยอักษรไทย ภาษาไทย มีจำนวน 2 ด้าน มีการจารึกทั้งสิ้น 99 บรรทัด โดยด้านที่ 1 มี 45 บรรทัด ด้านที่ 2 มี 54 บรรทัด จารึกหลักนี้กรมทางหลวงแผ่นดินชุดพบขณะสร้างถนนจรดวิถีถ่องที่ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย เมื่อปี พ.ศ. 2473 สันนิษฐานว่าจารึกขึ้นเมื่อพุทธศตวรรษที่ 19-20 คือระหว่าง พ.ศ. 1856-1976 ปัจจุบันศิลาจารึกหลักนี้เก็บรักษาอยู่ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร กรุงเทพมหานคร¹

สำหรับพระไอยการลักฎา เป็นกฎหมายที่ปรากฏอยู่ในกฎหมายตรา 3 ดวง ซึ่งกฎหมายตรา 3 ดวงนี้ได้รับการชำระในสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก โดยเมื่อชำระเสร็จเรียบร้อยแล้ว อาลักษณ์ได้เขียนบันทึกไว้ในสมุดไทยจำนวน 3 ชุด เก็บไว้ในห้องเครื่องหนึ่งชุด หอหลวงหนึ่งชุด และศาลหลวงหนึ่งชุด มีการประทับตรา 3 ดวง คือ ราชสีห์ คชสีห์ และบัวแก้ว ทุกเล่ม สันนิษฐานว่าเดิมกฎหมายตรา 3 ดวงชุดหนึ่งมี 41 เล่ม รวม 3 ชุดมี 123 เล่ม ปัจจุบันเหลืออยู่เพียง 79 เล่ม เก็บอยู่ที่กระทรวงยุติธรรม 37 เล่ม หอสมุดแห่งชาติ 42 เล่ม ทั้งนี้กฎหมายตรา 3 ดวงตามฉบับที่ตกทอดมาเขียนขึ้นปีจุล จ.ศ. 1167 ตรงกับ พ.ศ. 2348²

จากการศึกษาศิลาจารึกหลักที่ 38 (ศิลาจารึกกฎหมายลักษณะโจร) และพระไอยการลักฎา ในกฎหมายตรา 3 ดวง ในด้านเนื้อหา พบว่าเอกสารทั้งสองฉบับนั้นมีเนื้อหาคล้ายคลึงกัน กล่าวคือต่างก็มีเนื้อหาเป็นกฎหมาย โดยในศิลาจารึกหลักที่ 38 (ศิลาจารึกกฎหมายลักษณะโจร) เป็นกฎหมายว่าด้วยลักษณะของโจรที่ได้ขโมยข้าทาาส สิ่งของของผู้อื่น รวมถึงผู้ที่ให้ความร่วมมือ

¹ สรุปลจาก จารึกสมัยสุโขทัย (กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร, 2527), 153-154 และ ประชุมศิลาจารึกภาคที่ 3 (กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี, 2508), 25.

² สรุปลจาก กฎหมายตราสามดวง เล่ม ๓ (กรุงเทพฯ : องค์การค้ำของคุรุสภา, 2506), คำนำของผู้จัดพิมพ์ หน้า ง.

ช่วยเหลือในการขโมยสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้น ในขณะที่เดียวกันพระไอยการลักภาก็เป็นกฎหมายว่าด้วยการลักขโมยผู้คน อันได้แก่ ข้ำ ทาส บริวาร และลูกเมีย รวมถึงการขโมยทรัพย์สินสิ่งของของผู้อื่น เช่นเดียวกัน ทั้งนี้กฎหมายทั้งสองฉบับนี้มีเนื้อหาบางตอนที่กล่าวไว้ตรงกัน เช่น

“แลเห็นแผนกตนมันอันละเมิด.....ท่านจักไหมตนขู่ท่าน โดยศักดิ์” (จารึกหลักที่ 38)

“ผีแลผู้ใดมิทำตามพระราชกฤษฎีกานี้ไซ้ ผู้นั้นละเมิดพระราชอาญาให้ไซ้ โดยยศาศักดิ์”

(พระไอยการลักภ)

จากตัวอย่าง กฎหมายทั้งสองฉบับกล่าวว่าถ้าผู้ใดละเมิดกฎหมายที่บัญญัติไว้ ผู้นั้นจะถูกปรับไหมตามศักดิ์ของตน

หรืออีกตอนหนึ่งที่กล่าวว่า

“ผีผู้ใดหากละเมิดและไว้เข้าท่านพันสามวัน คนผู้.....นั้นไซ้ ท่านจักไหมแลวันแลหมื่นพัน” (ศิลาจารึกหลักที่ 38)

“...ถ้าใน ๓ } ผู้เอาคนท่านไว้ไปบอกแก่เจ้า ข้ำ } ท่านว่าบึงเอาโทษแก่ผู้เอาไว้วันเลย ถ้า
พันกำหนดมิได้บอกไซ้ ให้ไหมเป็นเบี้ยวันละ ๑๑๐๐๐” (พระไอยการลักภ)

จากตัวอย่าง กล่าวว่าหากผู้นำคนของผู้อื่น ไปโดยไม่บอกเจ้าของเกินระยะเวลาที่กำหนดไว้ (ศิลาจารึกหลักที่ 38 กำหนดไว้ 3 วัน พระไอยการลักภากำหนดไว้ 3 วัน หากอยู่ในเมือง 5 วัน หากอยู่นอกเมือง) จะถูกปรับในอัตราวันละ 11000 เท่ากัน โดยในพระไอยการลักภากำหนดไว้อย่างชัดเจนว่าถูกปรับเป็นเบี้ย หากแต่ในศิลาจารึกหลักที่ 38 ไม่ได้กล่าวไว้ว่าจะถูกปรับเป็นอะไร

อนึ่ง การที่กฎหมายทั้งสองฉบับนี้มีเนื้อหาบางตอนที่ตรงกันนั้นอาจเป็นเพราะกฎหมายทั้งสองฉบับมีที่มาจากแหล่งเดียวกันคือ “พระธรรมศาสตร์” อันเป็นคัมภีร์กฎหมายเก่าแก่ของอินเดียที่ไทยรับมาใช้

ด้วยเหตุที่ศิลาจารึกหลักที่ 38 (ศิลาจารึกกฎหมายลักษณะโจร) และพระไอยการลักฎา มีเนื้อหาที่คล้ายคลึงกันและเนื้อหาบางตอนตรงกันดังที่ได้กล่าวมา ดังนั้นจึงอาจนำศิลาจารึกหลักที่ 38 (ศิลาจารึกกฎหมายลักษณะโจร) มาใช้ในการพิจารณาคดีร่วมกับพระไอยการลักฎาได้

สำหรับด้านคำศัพท์ เนื่องจากศิลาจารึกหลักที่ 38 (ศิลาจารึกกฎหมายลักษณะโจร) และพระไอยการลักฎามีเนื้อหาเป็นกฎหมายเกี่ยวกับการลักขโมย โดยเฉพาะการลักขโมยผู้คน ดังนั้นจึงพบว่ากฎหมายทั้งสองฉบับมีการใช้คำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวค่อนข้างมาก อย่างไรก็ตาม คำศัพท์ที่ใช้ในกฎหมายทั้งสองฉบับนั้นก็ยังมีทั้งที่เหมือนและแตกต่างกัน

คำศัพท์ที่ใช้ร่วมกันในกฎหมายทั้งสองฉบับ เช่น คำว่า “โหม” ใช้ในความหมายว่า “ปรับ” เช่น “ท่านจักให้โหมแลวันแลหมื่นพัน” (ศิลาจารึกหลักที่ 38) “เอาข้าคนท่านซ่อนไว้จริงให้โหมเท่าค่าคนนั้น” (พระไอยการลักฎา) “พิจารณา” ใช้ในความหมายว่า “สอบสวน” เช่น “ให้นายเจ้าบ้านเจ้าเรือน.....พิจารณา ครั้นรู้ว่าขโมยจริง” (ศิลาจารึกหลักที่ 38) “ให้กระลาการพิจารณาเอาผู้ร้ายจงได้” (พระไอยการลักฎา) “เจ้าข้า” ใช้ในความหมายว่า “เจ้าของบ่าวไพร่” เช่น “บังคับให้เจ้าข้า” (ศิลาจารึกหลักที่ 38) “แลมิได้บอกแก่เจ้า ^{ที่}คุณ” (พระไอยการลักฎา) เป็นต้น

สำหรับศัพท์ที่ใช้ต่างกัน เช่นคำว่า “เจ้าบ้านเรือนเจ้าเรือน” และ “เจ้าข้า” (หมายถึงเจ้าของทาส) นั้น พบในศิลาจารึกหลักที่ 38 (ศิลาจารึกกฎหมายลักษณะโจร) ในพระไอยการลักฎาใช้คำว่า “เจ้าเข้าเจ้าเรือน” และ “เจ้าทาส” ทั้งนี้คำว่า “เจ้าพ่อ เจ้าแม่ เจ้าผัว” และ “พิโน” ซึ่งเป็นคำปรับประเภทหนึ่ง” พบในพระไอยการลักฎา แต่ไม่พบในศิลาจารึกหลักที่ 38 (ศิลาจารึกกฎหมายลักษณะโจร) ในขณะที่คำว่า “เจ้าไท (เจ้านายผู้ใหญ่) ดังอั้น (ดังนั้น)” พบในศิลาจารึกหลักที่ 38 (ศิลาจารึกกฎหมายลักษณะโจร) แต่ไม่พบในพระไอยการลักฎา

จากตัวอย่างที่กล่าวมาพอให้เห็นเป็นสังเขปว่าคำศัพท์ที่ใช้ในกฎหมายทั้งสองฉบับนี้นั้นมีทั้งที่ใช้เหมือนกัน ต่างกัน และมีคำศัพท์ที่พบใช้ในกฎหมายฉบับหนึ่งแต่ไม่พบในกฎหมายอีกฉบับหนึ่งด้วย

ด้านสำนวนภาษาพบว่าทั้งศิลาจารึกหลักที่ 38 (ศิลาจารึกกฎหมายลักษณะโจร) และพระไอยการลักษณะการเขียนเป็นแบบร้อยแก้ว ทั้งนี้ในศิลาจารึกหลักที่ 38 (ศิลาจารึกกฎหมายลักษณะโจร) แม้จะเป็นร้อยแก้วแต่ก็มีการใช้สัมผัสอยู่บ้าง เช่น

“ท่านได้เสวยในอธิปไตย จักใคร่ขัดพระราชสีมานี้ด้วยมนุษยธรรม (อย่าง) พระยารามราชอันผู้สงสารแสดงยศ ปราบภูษุชชั่วลูกหลาน” (ศิลาจารึกหลักที่ 38)

จากตัวอย่าง อธิปไตย สัมผัสกับ ใคร่ และ ยศ สัมผัสกับ ปราบภู เป็นต้น

ในส่วนของ การอธิบายบทลงโทษพบว่า การอธิบายมีอย่างคร่าว ๆ และเนื่องจากต้นฉบับชำรุด จึงทำให้เนื้อความขาดความสมบูรณ์

ส่วนพระไอยการลักษณะการเป็นร้อยแก้วที่มีการอธิบายให้รายละเอียดด้วยกฎหมายอย่างชัดเจน โดยเฉพาะที่กล่าวถึงบทลงโทษ เช่น

“๒๕ มาตราหนึ่ง ผู้ใดลักไพร่ฟ้าข้าคนทานขายแก่ประเทศต่างเมืองขายลงเรือลงสำเภาก็ดี เอาสินจ้างแลส่งคนให้แก่ประเทศต่างเมืองก็ดี จับได้รู้ด้วยประการใด พิจารณาเป็นสัจ ท่านให้ฆ่าผู้ร้ายนั้นเสีย ส่วนต่างประเทศนั้นให้เกาะจำไว้ ให้ไหมลั่นโจร ส่วนตัวมันผู้ไปด้วยต่างประเทศนั้น ถ้าอายุสม ๑๒ ขวบขึ้นไปถึง ^{๑๔} } ขวบ ให้ทวนด้วยลวดหนึ่ง ๓๐ ที ส่งตัวมันให้เข้า ^{ที่} } คื่น ถ้ามี _{๑๖} } ทนขายมิทันส่งมีผู้จับได้โจรแลคนนั้น ท่านให้ทวนแลไหมลั่นโทษขายลงสำเภาไป...” (พระไอยการลักษณะการลักพา)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่าในพระไอยการลักษณะการอธิบายถึงการกระทำความผิดและการลงโทษอย่างชัดเจน

นอกจากนี้ จากการศึกษาทำให้เห็นว่ากฎหมายทั้งสองฉบับมีการใช้ภาษาลักษณะหนึ่งที่เหมือนกันคือ มีการใช้ศัพท์นิบาต “ก็ดี” ลงท้ายข้อความเพื่อแสดงความหมายเป็นส่วน ๆ หรือเน้นความให้น้ำหนักเท่ากัน ซึ่งการใช้ภาษาลักษณะนี้ปรากฏอยู่มากในกฎหมายทั้งสองฉบับ เช่น

“และมีโจรลัก วัมอ ปอพัน ท่านไปกรายตนก็ดี ไปจอดเรือนก็ดี” (ศิลาจารึกหลักที่ 38)

“ถ้าเอาไปขายก็ดี มีทันขายก็ดี เอาไปทำซู้ก็ดี เอาไปแทงฟันบาดเจ็บก็ดี ให้ไหมโดยพระราชกฤษฎีกาตามคดีนั้น” (พระไอยการลักฎา)

จากตัวอย่างมีการใช้ “ก็ดี” ท้ายข้อความเพื่อแสดงการเน้นความทำให้แต่ละข้อความมีน้ำหนักเท่ากัน

สำหรับสำนวนที่ปรากฏในศิลาจารึกหลักที่ 38 (ศิลาจารึกกฎหมายลักษณะโจร) และพระไอยการลักฎาพบว่ามีบางสำนวนที่ใช้แตกต่างกัน เช่น สำนวนที่มีคำว่า “หนี” ในจารึกหลักที่ 38 (ศิลาจารึกกฎหมายลักษณะโจร) ใช้ว่า “หนีฟ่านไปสู” ดังที่ว่า “ข้าชีบาพระอุปทยาจารย์ อันหนีฟ่านไปสูบ้านผู้ของตน” หรือใช้ว่า “หนีไปสู” ดังที่ว่า “แม้นท่านหนีไปสูตนก็ดี” แต่ในพระไอยการลักฎาจะใช้แตกต่างกันโดยใช้ว่า “หนีมาหาสู” ดังที่ว่า “ข้าคนท่านหนีมาสูหาตน มาขอบอบก็ดี” หรือสำนวนที่มีความหมายว่า “รับสินจ้าง” ก็มีการใช้ต่างกัน โดยในศิลาจารึกหลักที่ 38 (ศิลาจารึกกฎหมายลักษณะโจร) ใช้ว่า “กินสินจ้าง” ดังที่ว่า “อันกล่าววักินสินจ้างขโมยและละ” ทั้งนี้ในพระไอยการลักฎาใช้ว่า “เอาสินจ้าง” ดังที่ว่า “แลเอาสินจ้างเงินทองแก่ท่านแล้ว”

นอกจากนี้การใช้คำว่า “ไหม” ซึ่งหมายถึง การปรับปรากฏว่าในศิลาจารึกหลักที่ 38 (ศิลาจารึกกฎหมายลักษณะโจร) นอกจากจะใช้ว่า “ไหม” แล้วยังมีใช้ว่า “บาดไหม” ในความหมายว่า “ปรับ” ด้วย ในขณะที่สำนวน “บาดไหม” นี้ไม่ปรากฏในพระไอยการลักฎา ส่วนคำที่มีความหมายว่า “สอบสวน” นั้น ในพระไอยการลักฎามีการใช้ทั้ง “พิจารณา” และ “สวนศัพท์จับแท้” แต่ในจารึกไม่ปรากฏว่ามีการใช้สำนวน “สวนศัพท์จับแท้” เป็นต้น

จากที่กล่าวมาแสดงให้เห็นลักษณะการใช้ภาษาในศิลาจารึกหลักที่ 38 (ศิลาจารึกกฎหมายลักษณะโจร) และพระไอยการลักษณะการลักทรัพย์ว่ามีทั้งส่วนที่เหมือนกันและแตกต่างกัน

ในส่วนของการศึกษารูปแบบการนำเสนอพบว่าทั้งศิลาจารึกหลักที่ 38 (ศิลาจารึกกฎหมายลักษณะโจร) และพระไอยการลักษณะการลักทรัพย์มีการนำเสนอด้วยทกกฎหมายที่ละมาตรา อย่างไรก็ตามกฎหมายทั้งสองฉบับก็มีรูปแบบที่แตกต่างกันไปบ้าง กล่าวคือในศิลาจารึกหลักที่ 38 (ศิลาจารึกกฎหมายลักษณะโจร) จะเสนอกฎหมายแต่ละมาตราต่อเนื่องกันไป โดยมีสัญลักษณ์ “๐” คั่นเมื่อต้องการเปลี่ยนมาตราใหม่ เช่น

“...๐ มาตราหนึ่ง โสค ขโมยตาก็จับกุมได้ ข้าวของ ทำเนปร ข้าคน วัวมอ ปอพื้น อันใดตาก็ได้ดึงอันและกลายไปไว้เมือง...๐ มาตราหนึ่ง โสคในบ้านของคนกล่าวนี้แล และมีโจรลัก วัวมอ ปอพื้น...” (ศิลาจารึกกฎหมาย)

แต่สำหรับในพระไอยการลักษณะการลักทรัพย์จะเขียนแยกกฎหมายแต่ละมาตราด้วยย่อหน้า โดยจะมีตัวเลขกำกับหน้ามาตราแล้วตามด้วยคำว่า “มาตรหนึ่ง” เช่น

“๑๐ มาตราหนึ่ง โจรลักเอาข้าคนท่านไปขายถึงได้ฟ้าหาล้าเขียวแลมีผู้ไถไว้ ถ้าเจ้า ^{ข้า}คน } มาพบท่านว่าให้เจ้า ^{ข้า}คน } ไถเอาคืนโดยค่าคนนั้น...”

๑๑ มาตราหนึ่ง เอาคนไปขายแห่งหนึ่งก็ดีสองแห่งก็ดี แลมีผู้พิพาศคนนั้น...” (พระไอยการลักษณะการลักทรัพย์)

นอกจากนี้รูปแบบที่แตกต่างกันอีกประการหนึ่งก็คือการนำเสนอจำนวน ในศิลาจารึกหลักที่ 38 (ศิลาจารึกกฎหมายลักษณะโจร) จะมีการเขียนจำนวนด้วยตัวหนังสือ เช่น “ท่านจักไหมแลวันแลหมื่นพัน” (หมายถึงปรับวันละ 11000) ในขณะที่พระไอยการลักษณะการลักทรัพย์จะเขียนจำนวนด้วยตัวเลข

เช่น “ให้ใหม่เป็นเบี้ยวันละ ๑๑๐๐๐” (หมายถึงปรับวันละ 11000) ทั้งนี้การเขียนจำนวนด้วยตัวเลข จะช่วยให้เกิดความชัดเจนยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

กฎหมายตราสามดวง เล่ม ๓. กรุงเทพฯ : องค์การค้าของคุรุสภา, 2506.

จารึกสมัยสุโขทัย. กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร, 2527.

ประชุมศิลาจารึกภาคที่ 3. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี, 2508.